

وجه التزام

(نگاهی جامع به ماده ۲۳۰ قانون مدنی)

تالیف

رضا شهبازی

کارشناس ارشد حقوق خصوصی وکیل دادگستری

انتشارات آریان

۱۳۹۷

شابک	: 978-600-9879-13-7
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۱۲۳۲۰۶
عنوان و نام پدیدآور	: وجه التزام : (نگاهی جامع به ماده ۲۳۰ قانون مدنی) / نالیف رضا شهسواری.
مشخصات نشر	: تهران: انتشارات آریان، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	: ۹۸ ص: ۵/۱۲ × ۵/۲۱ س.م.
عنوان فرادادی	: ایران. قوانین و احکام Iran. Laws, etc
عنوان دیگر	: نگاهی جامع به ماده ۲۳۰ قانون مدنی.
موضوع	: وجه التزام-- ایران
موضوع	: Liquidated damages-- Iran
موضوع	: خسارت تأخیر تأدیه -- ایران
موضوع	: Late payment damages -- Iran*
موضوع	: خسارت (تقه)
موضوع	: (Damages (Islamic law
رده بندی دیویی	: ۳۲۵/۲۵۰۵۵
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۷ و ۹۰/۵/۱۳۹۷ KMHAV
سرشناسی	: شهسواری، رضا. ۱۳۶۲ -
وضعیت فهرست نویسی	: فيها

وجه التزام (نگاهی جامع به ماده ۲۳۰ قانون مدنی)

تألیف: رضا شهسواری

ناشر: انتشارات آریان

ناظر فنی: سید رضا موسوی

نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۷

شمارگان: ۵۰۰ جلد

قیمت: ۱۰۰۰۰ تومان

شابک: ۷-۱۳-۹۸۷۹-۶۰۰-۹۷۸

انتشارات آریان: تهران، خیابان انقلاب، خیابان فخر رازی، کوچه فاتحی داریان،

پلاک ۶، طبقه اول، تلفن: ۶۶۹۷۱۳۴۴

فهرست مطالب

۹.....	مقدمه
۱۱.....	فصل اول : مفهوم وجه التزام و بررسی ماهیت حقوقی آن
۱۳.....	گفتا، اول: تعریف وجه التزام و سابقه تاریخی آن در حقوق
۱۳.....	مبحث اول: تعریف وجه التزام
۱۳.....	بند اول: تعریف انوی وجه التزام
۱۳.....	بند دوم: تعریف اصطلاحی وجه التزام
۱۵.....	مبحث دوم: سابقه شرط وجه التزام
۱۶.....	بند اول - سابقه شرط وجه التزام در احکام فقهی
۱۷.....	بند دوم - سابقه شرط وجه التزام در حقوق
۱۹.....	مبحث سوم: کاربرد وجه التزام
۲۰.....	مبحث چهارم: مقایسه تطبیقی وجه التزام و خسارت تنبیهی
۲۱.....	بند اول - وجوه اشتراک خسارت تنبیهی و وجه التزام
۲۲.....	بند دوم - وجوه افتراق خسارت تنبیهی و وجه التزام
۲۲.....	گفتار دوم: ماهیت حقوقی شرط وجه التزام
۲۳.....	مبحث اول: وجه التزام مبین وجود خیار شرط است
۲۵.....	مبحث دوم: وجه التزام جزیمه عدم انجام تعهد است
۲۶.....	مبحث سوم: وجه التزام، خسارت عدم انجام تعهد است
۲۹.....	گفتار سوم: وجه التزام و سایر قراردادهای مربوط به مسئولیت
۳۰.....	مبحث اول: شروطی که در اصل نظام مسئولیت و حدود آن تأثیر می گذارند
۳۰.....	بند اول: شرط وجه التزام و شرط عدم مسئولیت

- قسمت اول: مفهوم و ماهیت حقوقی شرط عدم مسئولیت ۳۰
- قسمت دوم: مقایسه‌ی شرط وجه التزام با شرط عدم مسئولیت ۳۴
- بند دوم: شرط وجه التزام و شرط محدودکننده مسئولیت ۳۵
- قسمت اول: مفهوم و ماهیت حقوقی شرط محدودکننده‌ی مسئولیت ۳۵
- قسمت دوم: مقایسه‌ی شرط وجه التزام با شرط محدودکننده‌ی مسئولیت ۳۵
- بنا سوم: شرط وجه التزام و شرط فزونی مسئولیت ۳۶
- قسمت اول: مفهوم و ماهیت حقوقی شرط فزونی مسئولیت ۳۶
- بند دوم: مقایسه‌ی شرط وجه التزام با شرط فزونی مسئولیت ۳۸
- مبحث دوم: شرطی که مبلغ و میزان مشخصی را در مسئولیت متعهد معین می‌کند ۳۸
- بند اول: وجه التزام، بیعانه، جریمه، بی‌عدول ۳۹
- قسمت اول: تعریف بیعانه، جریمه، بی‌عدول ۳۹
- قسمت دوم: مقایسه‌ی شرط وجه التزام با بیعانه و جریمه‌ی عدول ۴۰
- الف: مقایسه‌ی وجه التزام و بیعانه ۴۰
- ب: مقایسه وجه التزام با جریمه‌ی عدول ۴۱
- بند دوم: شرط وجه التزام و ضمانت‌نامه‌ی بانکی ۴۲
- قسمت اول: مفهوم ضمانت‌نامه‌ی بانکی و ماهیت حقوقی آن ۴۲
- الف: عقد ضمان ۴۴
- ب: ایقاع ۴۵
- ج: تعهد به نفع ثالث ۴۵
- د: قرارداد موضوع ماده ۱۰ قانون مدنی ۴۶
- قسمت دوم: مقایسه‌ی شرط وجه التزام با ضمانت‌نامه‌ی بانکی ۴۶
- مبحث سوم: خصایص شرط وجه التزام ۴۷
- الف: مبلغ مزبور خسارت عدم انجام تعهد است ۴۷
- ب: وجه التزام وسیله‌ی تضمین‌کننده‌ی اجرای تعهدات قراردادی است ۴۸

- ۴۸..... وجه التزام خسارت مقطوع به است
- فصل دوم : آثار اجرایی شرط وجه التزام ۵۱**
- ۵۳..... گفتار اول: اعتبار وجه التزام قراردادی
- ۵۳..... مبحث اول: شرایط اعتبار وجه التزام
- ۵۳..... قسمت اول: شرایط عمومی
- ۵۵..... قسمت دوم: شرایط اختصاصی
- ۵۶..... مبحث دوم: اعتبار وجه التزام در قراردادها
- ۵۶..... بند اول: قراردادهایی که موضوع آن انجام فعل یا ترک آن است
- ۵۶..... قسم اول: التزام در عقد نکاح
- ۵۷..... الف: شرط وجه التزام در وعده نکاح
- ۶۰..... ب: شرط وجه التزام در ع. نکاح
- ۶۱..... قسمت دوم: شرط ربحه التزام در قراردادهای تجاری
- ۶۲..... بند دوم: قراردادهایی که ضمن آن پرداخت وجه نقد است «تعهدات پولی»
- ۶۲..... الف: خسارت تأخیر تادیه قبل از انعقاد اسلامی
- ۶۴..... ب: خسارت تأخیر تادیه پس از انقلاب اسلامی
- ۶۸..... گفتار دوم: شرایط مطالبه‌ی وجه التزام
- ۷۰..... گفتار سوم: مزایا و معایب شرط وجه التزام
- ۷۱..... مبحث اول: فواید وجه التزام
- ۷۴..... مبحث دوم: معایب شرط وجه التزام
- فصل سوم : تعدیل و تغییر وجه التزام ۷۷**
- ۷۹..... گفتار اول: کلیات
- ۷۹..... مبحث اول: تعدیل قراردادی
- ۸۰..... مبحث دوم: تعدیل قانونی

۸۱..... مبحث سوم: تعدیل قضایی

۸۲..... گفتار دوم: بررسی طرق امکان تعدیل شرط در حقوق ایران

۸۲..... مبحث اول: تعدیل وجه التزام نامتناسب یا غیرمعقول و گراف

۸۵..... مبحث دوم: تعدیل وجه التزام به هنگام اجرای بخشی از قرارداد

۸۷..... مبحث سوم: افزایش میزان وجه التزام به هنگام تقصیر عمدی

۹۱..... سخن پایانی

۹۵..... منابع مؤلف استفا ه

مقدمه

با توسعه روزافزون ارتباطات و پیشرفت چشمگیر علم و فناوری در جهان امروز، خصوصاً در چند سال اخیر که نتیجه مستقیمی در توسعه معاملات و ارتباطات میان دولتها، سازمانها، شرکت‌های دولتی و خصوصی و اشخاص حقیقی و حقوقی داشته است. دیگر مثل سالهای پیشین معاملات میان یک عده خاص و محدود به موارد و موضوعات مشخص و معینی نمی‌باشد. بلکه با پیشرفت علم و توسعه کشورها اشخاص در زمینه‌های مختلف اقدام به انعقاد قرارداد با یکدیگر نموده‌اند. در این خصوص جامعه ما نیز از این موضوع مستثنی نبوده و با مطالعه مختصر این مورد متوجه می‌گردیم که ارتباطات و معاملات میان اشخاص در جامعه بسیار تفاوت متحول گردیده است.

در این راستا جامعه حقوقی در معرض تحولات و دگرگونی‌های متعددی از جمله جنگ، بحران‌های اقتصادی، راه‌آبی، سیل و غیره می‌باشد که جعلی بر قراردادهای منعقد فی‌مابین اطراف معامله اثرات مستقیم و غیر مستقیم می‌گذارد.

امروزه یکی از شروطی که در اغلب قراردادها مشاهده، ملاحظه و درج می‌شود شرطی است با عنوان **وجه التزام**. بدین معنا که مشرفین در قرارداد که ممکن است یکی از طرفین یا هر دو آنها باشند، متعهد می‌گردد تعهد قراردادی خود را در مدت معین انجام دهد که در مقابل عدم انجام یا تأخیر در انجام تعهد مبلغی را تحت عنوان وجه التزام و خسارت وارده به مشروط له بپردازد.

حال چنانچه قراردادی در یک شرایط معمولی زمان خود منعقد گردد. وجه التزام متناسب با آن وضعیت در عقد درج شود سپس پس از اینکه مدتی از اجرای قرارداد گذشت و اوضاع و احوال حاکم بر جامعه و قرارداد دچار دگرگونی و تغییر و تحول شد و نتیجتاً وضعیت جدید عدم تناسب و ناهمگون بودن خسارات حاصل از عدم انجام تعهد یا تأخیر در انجام آن با وجه التزام مندرج در عقد باشد (اعم از اینکه وجه التزام معینه کاملاً گزاف و ناعادلانه یا بسیار کمتر از خسارات واقعی و حاصله باشد). سؤال اینجاست که در این صورت آیا صرفاً باید به مفاد قرارداد و شرط وجه التزام مندرج در آن توجه و به آن عمل نمود و حکم ماده ۲۳۰ قانون مدنی را دستاویز و مورد استناد قرار داد. یا اینکه می‌بایست راه‌حل و چاره‌ای

جهت رفع این بی‌عدالتی و ناهمگونی میان خسارات حاصله با وجه التزام معینه در عقد و وضعیت طرفین قرارداد اندیشید.

در این کتاب درصدد آنیم تا این عنوان حقوقی را در معاملات و ماهیت آن مورد کنکاش و بررسی قرار داده و تا حد ممکن سئوالاتی را که پیرامون موضوع مذکور وجود دارد، پاسخ دهیم.

در این راستا کتاب را به ۴ فصل اصلی تقسیم کرده‌ایم. در فصل اول به مفهوم وجه التزام در بررسی ماهیت حقوقی آن و چگونگی ارتباط آن با سایر قراردادهای مربوط به مسئولیت می‌پردازیم. در فصل دوم به بررسی آثار اجرایی شرط وجه التزام پرداخته و سپس در فصل سوم امکان تعدیل تعبیر وجه التزام را در قرارداد با لحاظ قراردادن ماده ۲۳۰ قانون مدنی مورد نظر قرار داده‌ایم. در فصل چهارم که مثبت و مؤید این امکان هستند را تا حد ممکن، بررسی و بیان خواهیم کرد. در فصل پایانی نیز راه‌حل و پیشنهادهایی جهت برون رفت و اصلاح این وضعیت در حد بضاعت خردگان ارائه می‌گردد. امید است این حقیر کوتاه ید بتواند در این موضوع قدم مثبتی برداشته و برچسب ناصح بتواند همچون ذره‌ای در اقیانوس بیکران علم حقوق باشد.